

Liidu kodanik, kelle suhtes on tehtud väljasaatmisotsus, saab uuesti õiguse elada vastuvõtva liikmesriigi territooriumil alles pärast seda, kui ta on sellel territooriumil viibimise lõpetanud tegelikult ja tulemuslikult

Nimelt ei ole väljasaatmisotsus täielikult täidetud ainult seeläbi, et liidu kodanik on väljasaatmisotsuses tema vabatahtlikuks lahkumiseks määratud tähtaja jooksul sellelt territooriumilt füüsiliselt lahkunud

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (justiits- ja julgeolekuküsimuste riigisekretär, Madalmaad; edaspidi „riigisekretär“) tuvastas 1. juuni 2018. aasta otsuses, et Poola kodanik FS viibis Madalmaade territooriumil ebaseaduslikult, kuna ta ei vastanud enam direktiivi 2004/38¹ artiklis 7, mis puudutab üle kolmekuulist elamisõigust, ette nähtud tingimustele, ning tegi talle ettekirjutuse Madalmaade territooriumilt lahkuda. Riigisekretär tunnistas vaide, mille FS oli eelmise otsuse peale esitanud, 25. septembri 2018. aasta otsusega (edaspidi „väljasaatmisotsus“) põhjendamatuks. Ta määras vabatahtlikuks lahkumiseks neljanädalase tähtaja, mis möödus 23. oktoobril 2018 ja pärast mida võidi FS ebaseadusliku riigis elamise tõttu välja saata.

FS lahkus Madalmaadest igal juhul hiljemalt 23. oktoobril 2018, kuna Saksamaa politsei pidas ta sel kuupäeval kinni poevarguses kahtlustatavana. FS teatas, et ta elas Saksamaal, Madalmaade piiri lähedal. Ta selgitas samuti, et kuna ta on mariohuanasõltlane, käis ta iga päev Madalmaades seda ostmas. FS tabati 22. novembril 2018 ühes Madalmaade supermarketis varguselt. Pärast seda, kui ta vahistati ja politsei ta kinni pidas, paigutas riigisekretär FSi kinnipidamisasutusse, et ta päritoluliikmesriiki välja saata. Seda otsust põhjendati asjaoluga, et on oht, et FS ei allu välismaalaste kontrollile ja väldib või takistab riigist lahkumist või väljasaatmismenetlust.

Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Groningen (Haagi esimese astme kohus, Groningeni kohtumaja, Madalmaad) jättis 2018. aasta detsembris tehtud kohtuotsusega kinnipidamise otsuse peale esitatud FSi kaebuse põhjendamata. FS esitas selle kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule Raad van Statele (Madalmaade kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu). See kohus märkis, et FSi suhtes tehtud väljasaatmisotsus on väljasaatmisotsus direktiivi 2004/38 artikli 15 tähenduses². Kohtu hinnangul sõltub küsimus, kas FSi peeti pärast Madalmaadesse tagasipöördumist kinni seaduslikult, sellest, kas tal oli kinnipidamise kuupäeval uuesti sellel territooriumil elamise õigus. Seetõttu palus ta Euroopa Kohtult seisukohta küsimuses, millistel asjaoludel võib liidu kodanik, kelle suhtes on tehtud väljasaatmisotsus muudel põhjustel kui avaliku korra, julgeoleku või rahvatervise huvides, uuesti tugineda vastuvõtvale liikmesriigile elamise õigusele.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ning millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1612/68 ja tunnistatakse kehtetuks direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ (ELT 2004, L 158, lk 77; ELT eriväljaanne 05/05, lk 46, edaspidi „direktiiv 2004/38“).

² Selles sättes on muu hulgas sätestatud, et direktiivi VI peatüki „Sisenemis- ja elamisõigusele avaliku korra, julgeoleku või tervishoiu huvides kehtestatavad piirangud“ (artiklites 30 ja 31 ette nähtud menetlused) ette nähtud menetlusi kohaldatakse analoogia alusel kõikide otsuste suhtes, mis piiravad liidu kodanike ja nende pereliikmete vaba liikumist muudel põhjustel kui avaliku korra, julgeoleku või tervishoiu huvides.

Euroopa Kohtu suurkoda leidis oma otsuses, et liidu kodaniku vastuvõtva liikmesriigi territooriumilt väljasaatmise otsus, mis on vastu võetud direktiivi 2004/38 artikli 15 lõike 1 alusel põhjusel, et liidu kodanikul ei ole direktiivi alusel enam sellel territooriumil ajutise elamise õigust, ei ole täielikult täidetud ainuüksi seeläbi, et liidu kodanik on sellelt territooriumilt füüsiliselt lahkunud väljasaatmisotsuses tema vabatahtlikuks lahkumiseks määratud tähtaja jooksul. Samuti otsustas Euroopa Kohus, et selleks, et ta saaks direktiivi artikli 6 lõike 1 alusel tugineda selle liikmesriigi territooriumil elamise õigusele, ei pea liidu kodanik, kelle suhtes on tehtud selline väljasaatmisotsus, mitte ainult olema füüsiliselt lahkunud vastuvõtva liikmesriigi territooriumilt, vaid olema ka lõpetanud sellel territooriumil elamise tegelikult ja tulemuslikult, mistõttu ei saa tema naasmise korral sellele territooriumile asuda seisukohale, et ta elab sellel territooriumil tegelikult varasemat elamisperioodi jätkates

Euroopa Kohtu hinnang

Sellele järeldusele jõudmiseks analüüsis Euroopa Kohus esimesena seda, kas piisab ainult sellest, kui liidu kodanik on vastuvõtvast liikmesriigist füüsiliselt lahkunud, et direktiivi 2004/38 artikli 15 lõike 1 alusel tema suhtes tehtud väljasaatmisotsust saaks pidada täielikult täidetuks. Sellega seoses täheldas Euroopa Kohus, et sellise väljasaatmisotsuse ajaline kehtivus ei tulene direktiivi sõnastusest. Võtnud seejärel arvesse selle sätte eesmärki ja konteksti ning direktiivi enda eesmärki, märkis Euroopa Kohus, et vastuvõtva liikmesriigi võimalus saata välja liidu kodanik, kes ei ole viibi tema territooriumil enam seaduslikult, vastab direktiivi 2004/38 erieesmärgile, milleks on vältida, et liidu kodanikud ja nende pereliikmed ei koormaks nende ajutise viibimise vältel põhjendamatult vastuvõtva liikmesriigi sotsiaalsüsteemi. Euroopa Kohus märkis veel, et tõlgendus, mille kohaselt on liidu kodaniku ainuüksi füüsiline lahkumine väljasaatmisotsuse täitmiseks piisav, võimaldaks tal liikmesriigis kasutada mitut üksteisele järgnevat ajutist elamisperioodi, et seal tegelikult püsivalt elada, kuigi ta ei vasta direktiivis 2004/38 ette nähtud alalise elamisõiguse tingimustele. Euroopa Kohtu hinnangul ei oleks selline tõlgendus kooskõlas direktiivi 2004/38 üldise kontekstiga, direktiiv, milles on vastuvõttas liikmesriigis elamise õiguse osas ette nähtud mitmeetapiline süsteem, mis viib alalise elamisõiguseni.

Lisaks leidis Euroopa Kohus, et väljasaatmisotsuse täitmiseks vähemalt ühekuulise tähtaja andmine alates väljasaatmisotsuse teatavakstegemisest³, mis võimaldab liidu kodanikul valmistada ette oma lahkumist, räägib direktiivi 2004/38 artikli 15 lõike 1 sellise tõlgenduse kasuks, mille kohaselt täidetakse väljasaatmisotsus siis, kui see kodanik lõpetab viibimise sellel territooriumil tegelikult ja tulemuslikult.

Teisena andis Euroopa Kohus eelotsusetaotluse esitanud kohtule kasulikke juhiseid, et viimane saaks tema menetluses oleva vaidluse kõigi asjaolude igakülgse hindamise põhjal kindlaks teha, kas asjaomane liidu kodanik lõpetas oma viibimise vastuvõtva liikmesriigi territooriumil tegelikult ja tulemuslikult, nii et tema suhtes tehtud väljasaatmisotsus on täielikult täidetud. Selle kohta märkis Euroopa Kohus kõigepealt, et kui liidu kodanik oleks selleks, et ta saaks direktiivi artikli 6 lõike 1 alusel uuesti tugineda vastuvõttas liikmesriigis elamise õigusele, igal juhul kohustatud sellest liikmesriigist eemal viibima minimaalse aja jooksul, näiteks kolm kuud, tähendaks see, et selle põhiõiguse kasutamisele kehtestatakse piirang, mida ei ole aluslepingutes ega direktiivis ette nähtud. Ajavahemiku pikkusel, mille see isik veedab väljaspool vastuvõtva liikmesriigi territooriumi pärast tema suhtes tehtud väljasaatmisotsuse vastuvõtmist, võib siiski olla teatav tähtsus, sest mida pikem on asjaomase isiku eemalviibimine vastuvõtva liikmesriigi territooriumilt, seda enam tõendab see, et tema elamisperioodi lõppemine on tegelik ja tulemuslik. Muude kasulike juhiste hulgas, mille Euroopa Kohus andis, tõi ta esile kõigi selliste asjaolude tähtsust, mis annavad tunnistust asjaomase liidu kodaniku ja vastuvõtva liikmesriigi vaheliste sidemete katkestamisest, nagu üürilepingu ülesütlemine või kolimine. Euroopa Kohus täpsustas, et liikmesriigi pädev asutus peab selliste andmete asjakohasust hindama kõiki asjaomasele liidu kodanikule omast olukorda iseloomustavaid konkreetseid asjaolusid arvesse võttes.

³ See on ette nähtud direktiivi 2004/38 artikli 30 lõikes 3 ning see on analoogia alusel kohaldatav direktiivi artikli 15 alusel tehtud otsuste suhtes.

Viimasena täpsustas Euroopa Kohus, millised on väljasaatmisotsuse täitmata jätmise tagajärjed. Selle kohta märkis Euroopa Kohus, et kui kontrolli tulemusel selgub, et liidu kodanik ei lõpetanud oma ajutist elamist vastuvõtva liikmesriigi territooriumil tegelikult ja tulemuslikult, ei ole liikmesriik kohustatud tegema uut väljasaatmisotsust samade asjaolude põhjal, mille alusel on selle kodaniku suhtes juba tehtud väljasaatmisotsus, vaid ta võib tugineda viimati nimetatud otsusele, et kohustada teda oma territooriumilt lahkuma. Euroopa Kohus täpsustas siiski, et asjaolude oluline muutus, mis võimaldaks liidu kodanikul täita direktiivi 2004/38 artiklis 7, mis puudutab üle kolmekuulist elamisõigust, ette nähtud tingimusi, võtaks tema suhtes tehtud väljasaatmisotsuselt igasuguse toime ja tooks kaasa selle, et tema elamist asjaomase liikmesriigi territooriumil peetakse hoolimata otsuse täitmata jätmisest seaduslikuks. Mis puutub liikmesriigi võimalusse kontrollida, kas väljasaatmisotsus on täielikult täidetud, siis vaatamata piirangutele, mis on liidu õiguses sellistele kontrollidele kehtestatud, on direktiivi 2004/38 teatavate sätete eesmärk võimaldada vastuvõtval liikmesriigil tagada, et teiste liikmesriikide kodanike ajutine elamine nende territooriumil toimuks kooskõlas selle direktiiviga⁴. Lõpuks märkis Euroopa Kohus, et liidu kodaniku suhtes direktiivi 2004/38 artikli 15 lõike 1 alusel tehtud väljasaatmisotsusele ei saa tema vastu tugineda, kui liidu kodanik siseneb sellele territooriumile aeg-ajalt direktiivi artikli 5 lõike 5 alusel, milles on ette nähtud vastuvõtva liikmesriigi territooriumile sisenemise õigus, muudel eesmärkidel, kui seal elada.

MÄRKUS: Eelotsusetaotlus võimaldab liikmesriikide kohtutel taotleda kohtuvaidluste lahendamisel Euroopa Kohtult liidu õiguse tõlgendamist või liidu õigusakti kehtivuse üle otsustamist. Euroopa Kohus ei lahenda riigisisest kohtuvaidlust. Kohtuasja lahendamine kooskõlas Euroopa Kohtu otsusega on liikmesriigi kohtu ülesanne. Euroopa Kohtu otsus on ühtlasi siduv ka teistele liikmesriikide kohtutele, kes lahendavad sarnast probleemi.

Ajakirjandusele mõeldud mitteametlik dokument, mis ei ole Euroopa Kohtule siduv.

Otsuse [terviktekst](#) on CURIA veebileheküljel alates selle kuulutamise päevast.

Täiendavat teavet annab Gitte Stadler, ☎ (+352) 4303 3127

⁴ Nii on see muu hulgas direktiivi 2004/38 artikli 5 lõike 5 puhul, mille kohaselt võivad liikmesriigid nõuda, et asjaomane isik teataks oma viibimisest tema territooriumil mõistliku ja mittediskrimineeriva aja jooksul, ning selle nõude ja registreerimiskohustuse täitmata jätmise korral võib asjaomase isiku suhtes kohaldada proportsionaalseid ja mittediskrimineerivaid karistusi.